

ARTIKKEL 3.3

Bruk av dramapedagogikk og forumspill i veiledning av profesjonsveiledere

Ingrid Femdal¹, Magne Skibsted Jensen^{1,2}, Ann Sofi Larsen¹, Anne Grete Lindahl¹, Beate Lund¹, Geir Luthen¹, Dan Roger Sträng¹, Inger Marie Tjøstolvsen¹, Anita Tvedt Crisostomo¹, Bente Ulla¹ og Margret Lepp^{1,3,4,5,6}

¹Høgskolen i Østfold, Norge; ²Universitetet i Sørøst-Norge, Norge; ³Göteborgs universitet, Sverige; ⁴Universitetet i Innlandet, Norge; ⁵Universitas Gadjah Mada, Indonesia; ⁶Griffith University, Australia

Abstract: Mentors often encounter complex situations that require nuanced problem-solving and effective communication. Forum Theatre involves group participation in staged scenarios to collectively and immediately explore trying to change the oppressed situation. The study aims to explore the use of Forum play and its contribution to mentors' professional development. The research question is: How do professional mentors experience participating in Forum play handling with challenging situations in mentoring? The study is based on a qualitative design, with an autoethnographic approach. The participants' descriptions of their experiences of participating in the Forum play with an emphasis on handling challenging situations being a mentor and preceptor are analysed. Three themes were formed through the analysis: (1) Courage and willingness to participate, (2) Learning by role-playing the challenging situation, and (3) Expanding one's readiness as mentors. Forum play can be used to reflect on and handle challenging situations as professional guidance for individuals and a collective professional development. Professional guidance when using Forum play can provide the opportunity to review assumptions, ideas and perceptions that may be the basis for pedagogical choices and for pedagogical practice. The use of Forum play with an emphasis on handling challenging situations for professional guidance can prepare mentors for future challenging situations.

Keywords: autoethnography, drama pedagogy, forum play, handling, mentor, professional development

Sitering: Femdal, I., Jensen, M. S., Larsen, A. S., Lindahl, A. G., Lund, B., Luthen, G., Sträng, D. R., Tjøstolvsen, I. M., Crisostomo, A. T., Ulla, B. & Lepp, M. (2025). Bruk av dramapedagogikk og forumspill i veiledning av profesjonsveiledere. I E. Bjerkholt, N. A. Vasseljen, A. K. Dahl & G. S. Steinnes (Red.), *Profesjonsfaglig veiledning for individuell og kollektiv utvikling* (s. 157–180). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/cdf.270.ch3.3>

Lisense: CC BY 4.0

Introduksjon

Profesjonsveiledere forventes å håndtere utfordrende situasjoner i profesjonsveiledning. Forumspill legger vekt på interaktiv deltakelse og utforsker ulike perspektiver gjennom simulering av komplekse scenarier. Gjennom forumspill inviteres profesjonsveilederen til å gå tilbake til hendelser som ble opplevd som utfordrende, og gjennom en dramapedagogisk tilnærming blir hendelsene utforsket på nytt. Arbeidsformen vektlegger erfaringsbasert kunnskap, og i denne artikkelen rettes oppmerksomheten mot profesjonsveilederens muligheter til å utvide refleksjoner både *i* handling og *over* handling. Profesjonsveiledning kan beskrives som en prosessuell og pedagogisk arbeidsform som kan bidra til at profesjonsutøvere kontinuerlig videreutvikler sin yrkesutøvelse og sitt kunnskapsgrunnlag (Larsen et al., 2021, s. 14).

Studien bygger på artikkelforfatternes beretninger om egne opplevelser og erfaringer fra deltakelse i forumspill som handlet om utfordrende situasjoner som profesjonsveiledere. Forfatterne har valgt å omtale fortellingene som ble notert i etterkant av forumspillet, som beretninger, men beretningene er en del i en større prosess – en performativ prosess der kunnskap, erfaring og transformasjon står sentralt. Beretningene utgjør studiens empiri, som deretter blir brakt inn til videre analyse og drøfting.

Studiens hensikt er å utforske hva bruk av forumspill kan bidra med i profesjonsveilederes kompetanseutvikling. Forskningsspørsmålet er: Hvordan opplever profesjonsveiledere å delta i forumspill som handler om å håndtere utfordrende situasjoner i profesjonsveiledning?

Tidligere forskning om profesjonsveiledning og dramapedagogikk

Det har tidligere blitt gjennomført studier som eksplisitt kobler profesjonsveiledning med dramapedagogiske tilnærminger. En studie av studenter ved praktisk-pedagogisk utdanning viser at studentene gjennom dramapedagogiske arbeidsformer utvidet sine muligheter for refleksjon (Ellinggard & Bjerkestrand, 2021). En annen norsk studie beskriver erfaringer med forumspill som en dramapedagogisk form for refleksjon hos sykepleierstudenters praksiserfaringer i psykisk helsearbeid (Antonsen et al., 2017; Femdal et al., 2017). Studien viser videre at erfaringsbasert kunnskap kan bli synlig gjennom refleksjon i og over autentiske situasjoner som

blir spilt ut. Kristoffersen (2020) kopler dramaturgi og veiledning, og viser hvordan teatrale aspekter aktivt kan brukes i veiledning ved utvikling av profesjonsidentitet.

Den tidligere forskningen har inspirert oss som forskningsgruppe til å sette våre erfaringer i spill når vi har utforsket hva dramapedagogikk og dramaturgiske innganger til profesjonsveiledning kan åpne for. Forskergruppa består av utøvende profesjonsveiledere/høgskoleansatte innen sykepleie-, barnehage- og lærerutdanning.

Profesjonsveiledning

Profesjonsveiledning er ofte rettet mot å hjelpe enkeltpersoner med å utvikle spesifikke ferdigheter, kunnskaper og kompetanser som er nødvendige for å lykkes i sin profesjonelle karriere. Begrepene veiledning (Lauvås & Handal, 2014; Skagen, 2016; Tveiten, 2019) og profesjonsveiledning (Bjerkholt 2017; Larsen et al., 2021; Skagen, 2021) blir beskrevet på ulike måter. Innen områdene helse, velferd og utdanning har begrepene gjennom tid blitt brukt om hverandre. Østrem (2015) har tidligere tatt i bruk betegnelsen yrkesfaglig veiledning. Skagen (2004) omtaler veiledning som en dialogisk virksomhet, noe som støttes av Bjerkholt (2017) som mener at profesjonsveiledning er en målrettet dialogisk virksomhet. Økt bruk av begrepet «profesjon» kan relateres til den økende akademiseringen og forskningsbaserte tilnærmingen innen helse- og velferdsutdanning samt lærerutdanning i UH-sektoren (Mausethagen & Smeby, 2017). Tveiten (2019) ser på veiledning som en istandsettelsesprosess, og Lauvås og Handal (2014) løfter fram den lyttende veilederen som gir veisøkeren betydningsfull profesjonell assistanse.

I veiledningen ser vi den refleksive samtalen som beveger seg utover individuelle dimensjoner henimot kunnskapsdeling og mot felles ansvar for profesjons- og kunnskapsutvikling (Søndenå & Gradovski, 2017; Tveiten, 2019). En slik tilnærming kan åpne opp for refleksjon og spørsmål som gir tilgang til nye og grensekryssende, transformative prosesser i utdanning og profesjon (Femdal et al., 2021; Jensen et al., 2017). Bjerkholt (2017) viser til veiledningens betydning for ny forståelse og kvalitetsutvikling gjennom refleksjon og kritisk gransking av antakelser for ulike pedagogiske valg. Oppdagelse i profesjonsfaglig veiledning kan knyttes til det å være åpen og undrende for det som trer fram foran oss. En slik tilnærming gir oss mulighet til å anerkjenne og erkjenne det som er uvanlig og annerledes.

Ved å betrakte profesjonsveiledning mindre som rådgiving og mer som utforskning og oppdagelse, tilbys vi en forståelse som erkjenner at hvert møte med andre er et genuint nytt møte og en helt ny situasjon. Veiledere må ta valg for det framtidige som innebærer etiske utfordringer, og som gjør at vi må analysere, vurdere og begrunne uten at vi kjenner til konsekvensene av våre valg (Steinsholt, 2009).

Sammenfattet dreier profesjonsveiledning seg om en strukturert, reflektert og målrettet dialog mellom en/flere veiledere og en/flere veisøkere, og der tema for samtalen er brakt på bane av veileder/andre eller veisøker selv. Deltakerne er knyttet til, eller er i ferd med å knytte seg til, et profesjonsfelleskap av fagpersoner i helse- og velferdssektoren og/eller utdanningssektoren (Bjerkholt 2017; Skagen, 2021; Tveiten, 2019). I tillegg kan profesjonsveiledning ha en sterk etisk dimensjon, basert på humanistiske verdier (Eide et al., 2020; Tveiten, 2019).

Refleksjon og eksperimentell læring

Refleksjon i veiledning deler refleksjonsbegrepet inn i to tilnærminger, immanent og transendent refleksjon (Søndenå, 2002). Immanent refleksjon, også kalt tradisjonsbevarende refleksjon, omhandler handlinger basert på allerede aksepterte og etablerte begrunnelser og meninger i virksomheten, og som bekrefter det vi allerede vet. Transendent refleksjon, også omtalt som overskridende refleksjon, handler om å åpne opp refleksjonsrommet og avdekke og utforske nye muligheter, og samtidig bidra til felles undring, nyskaping og ny forståelse. Det handler med andre ord om å granske antakelser, forestillinger og oppfatninger som kan ligge til grunn for pedagogiske valg og for pedagogisk praksis. Refleksjonsrommet omtales av Samuelsen (2015) som et frirom som gir mulighet for faglig og personlig danning. Frirommet bidrar til nye tanker og et utvidet perspektiv som fordrer et romslig samvær preget av tillit og trygghet mellom deltakerne.

Det ble, som vi pekte på innledningsvis, lagt opp til at gruppa skulle eksperimentere med ulike scenarioer gjennom forumspillet. Tilnærmingen knyttes til *eksperimentell læring* og til Deweys argument for at studentene skulle være aktive og interagere med hverandre istedenfor å sitte stille og lytte til forelesninger. Uttrykket *Learning by doing* har etablert seg som en velkjent strofe når det refereres til erfaringsteori, men ifølge Dewey (1980) lærer individet ikke bare ved å gjøre. Vi lærer også ved å bearbeide eller gjennomgå handlingene. Deweys erfaringsteori legger vekt på tre

likestilte og sammenhengende fenomener: aksjon (gjøre), emosjon (sanse) og kognisjon (forstå). Deweys tanker om læring ble videreutviklet av Kolb (2012). Kolb definerer læring som «the process whereby knowledge is created through the transformation of experience» (Kolb, 2012, s. 76). Gibbs' refleksjonsmodell er en strukturert tilnærming til refleksjon som brukes i utdanning. Den tar for seg seks stadier: beskrivelse, følelser, evaluering, analyse, konklusjon og handling. Den brukes for å hjelpe enkeltpersoner til å analysere og lære av spesifikke opplevelser eller hendelser (Gibbs, 1988). Eksperimentell læring kan blant annet benyttes til samarbeid, refleksjon og læring om problemløsning og beslutningstaking (Burton et al., 2022).

Dramapedagogikk og forumspill

Drama kan defineres som «the form of dramatic activity centred on fictional role-taking and improvisation» (O'Toole, 1992, s. 5). I dramapedagogikk inngår komponenter som pedagogisk lederskap, ei gruppe i samspill, en fiktiv skapende handling og pedagogiske mål (Lepp, 1998, s. 76). Slik kan drama forstås som både et praktisk og et teoretisk emne, med et helhetssyn på individet og med vekt på integrering av følelser, tanker og handling i en utviklende prosess (Lepp, 1998, s. 76). Dramas anvendelsesområder befinner seg på et kontinuum mellom terapi og teater. Pedagogikk, der dramapedagoger hovedsakelig arbeider med drama innen skole, utdanning og fritidsvirksomhet, befinner seg mellom terapi og teater. Erfaringsbasert kunnskap kan gjøres synlig og deles med andre gjennom dramapedagogisk virksomhet. Dramapedagogikk kan anvendes til refleksjon og læring i ulike kontekster innen ulike profesjoner, også i gjenkalling av konfliktfylte hendelser under profesjonsveiledning (Lepp, 1998).

Forumspill er relatert til begrepet forumteater som ble introdusert av Augusto Boal med inspirasjon av Paulo Freires *Pedagogy of the Oppressed* (Boal, 1979, 1995; Boal & Jackson, 2002). Forumteater bygger på deltakerens egne erfaringer og er en form for interaktivt teater. En scene viser en eller annen form for undertrykkelse, og hver scene framføres to ganger. I den andre forestillingen/gjennomføringen blir publikum invitert til å gripe inn i rollen som hovedpersonen, rope stopp og forsøke å forandre den undertrykte situasjon. I konteksten vi viser til, er det som betegnes som publikum her, vår forskergruppe. Grupper er ikke passive tilskuere, men deltar aktivt i det som prøves ut. I Sverige ble begrepet forumspill introdusert av Byréus på 1980-tallet, og det er en kombinasjon av forumteater

og vurderingsøvelser (Byréus, 2012). Forumspill er en pedagogisk metode som blant annet anvendes innen profesjonsveiledning, og i profesjonell utvikling eksempelvis i sykepleierutdanning (Antonsen et al., 2017; Burton et al., 2015; Lepp & Dellenborg, 2013).

Metoden er en form for interaktivt teater der deltakerne i gruppe agerer og reflekterer for å lære i fellesskap om sin egen virkelighet fra for eksempel helse-, velferd- og utdanningsfelt. Forumspill skiller seg fra dialogbasert veiledning ved at deltakerne ikke bare blir engasjert psykisk, emosjonelt og intellektuelt, men også fysisk (Burton et al., 2022). Innholdet i forumspillene utformes og hentes fra deltakernes egen erfaring og kontekst. Deltakerne skaper sine egne scener i gruppe, med start i fortellinger om opplevde utfordrende situasjoner. Det kan være utfordrende situasjoner, spenninger, dilemmaer, problemer og utfordrende møter som dramatiseres og spilles opp som korte scenarioer (Lepp, 2015). Forumspillet viser en utfordrende situasjon, en konflikt eller et dilemma som ikke blir konstruktivt håndtert eller løst. Situasjonene spilles under veiledning og kan forandres underveis, slik at beretningene endres (Byréus, 2012). Forumspillet spilles flere ganger. Grappa deles i de som spiller, og de som ser på. Den første gangen spilles beretningen ut uten at resten av gruppa intervensjoner. Ved andre gangs gjennomføring inviteres gruppa som har vært tilskuere, til å stoppe opp forumspillet og eventuelt bytte ut den de synes behøver hjelp. De oppfordres til å komme med forslag og prøve alternative handlinger slik at beretningen endres. Personene som har vist forumspillet, kan bli intervjuet mens de er i rolle, av resten av gruppa (Antonsen et al., 2017). Hensikten med intervensjonene er å forvandle gruppa fra passive betraktere til aktive medskapere (Byréus, 2012). Hensikten er å utvikle, forandre og finne alternative måter å håndtere situasjonen mer konstruktivt på enn det som opprinnelig ble gjort, og å utvikle evnen til individuell og kollektiv refleksjon over dilemmaer og konflikter relatert til profesjonen (Byréus, 2012; Lepp, 2009; Skott et al., 2013).

Metode

Design og metodisk tilnærming

Studien bygger på et kvalitativt design, med en autoetnografisk tilnærming, der deltakernes beskrivelser av sine opplevelser av å delta i forumspill med vekt på å håndtere dilemmaer og vanskelige situasjoner i profesjonsveiledning, blir analysert. Autoetnografi som tilnærming har røtter i etnografiske

studier og deltakende observasjon, men vektlegger et subjektivt nærvær gjennom hele forskningsprosessen (Bryman, 2018, s. 556). Ved bruk av autoetnografi forstås personers subjektive erfaringer som en sentral kilde til kunnskap. Målet med en autoetnografisk tilnærming i forskningen er å utfordre forståelser som ofte blir tatt for gitt (Karlsson et al., 2021). Forskerne tar utgangspunkt i førstepersonsbeskrivelser, får tilgang til et felt og belyser aspekter ved dette feltet som man ellers ikke ville hatt anledning til å få tak i. Ellis, Adams og Bochner (2011, s. 273) henviser til tre dimensjoner i autoetnografiske metoder: De åpner for beskrivelser og systematiske analyser (grafi) av personlige erfaringer (auto) med mål om å forstå kulturelle erfaringer (ethno). Den metodiske tilnærmingen skaper mulighet for å studere kulturer gjennom selvet. Kollektive autoetnografiske tilnærminger kan åpne nye rom og former for forskningssamarbeid der det personlige åpnes mot kollektive prosesser og forbindelser (Jones, 2021, s. 217).

Deltakere og datainnsamling

Det var ni deltakere som deltok i forberedelser til og gjennomføring av forumspill, og samtlige er forfattere av denne artikkelen. Alle de involverte er utøvende profesjonsveiledere og forskere i feltet, med ansvar for veiledningsfaglige studier ved Høgskolen i Østfold. Den tiende deltakeren har dramapedagogisk utdanning og ledet gruppa gjennom økten. Deltakerne hadde aldri vært sammen om forumspill før.

Med bakgrunn i erfaringene fra forumspill ble de oppfordret til å skrive ned sin opplevelse av det å delta for å få førstepersonsbeskrivelser fra deltakelse i forumspillene. Rammen var at det skulle utgjøre omtrent 150 ord, og spørsmålet den enkelte deltaker skulle besvare, var: Hvordan vil du beskrive opplevelsen av å delta i forberedelser til og gjennomføring av forumspill i dag? Målet var å samle ulike subjektive uttrykk av hendelsen, og gi rom for umiddelbare reaksjoner rundt den.

Analyse

De ni skriftlige beretningene fra deltakelsen i forumspillet utgjør studiens empiri som ble ført inn i en systematisk analyse. I denne delen av prosessen arbeidet vi retrospektivt og selektivt (Baarts, 2009), og vi startet med komplett koding (Braun & Clarke, 2022).

Vi arbeidet med gjentakende gjennomlesing av hele datasettet for å få oversikt over innholdet, og kodet deretter alt av relevans for

forskningsspørsmålet: Hvordan opplever profesjonsveiledere å delta i forumspill som handler om å håndtere utfordrende situasjoner i profesjonsveiledning? Kodingen la grunnlag for en mer selektiv lesing senere i analyseprosessen. I det videre arbeidet ble de ulike delene av materialet som handlet om samme tematikk, markert og gruppert med preliminaire overskrifter. Etter noen justeringer og litt omorganisering ble temaene sortert i tre grupper og supplert med ytterligere underkategorier. Analysene ble gjennomgått og drøftet i gruppa for å kvalitetssikre resultatene. Med bakgrunn i dette ble resultatene sammenfattet, re-kontekstualisert og beskrevet med sitater for å gjenfortelle hovedtrekkene fra analysen. Temaene som presenteres i resultatdelen, viser mønster i meningsinnhold på tvers av beretningene.

Metodediskusjon

Autoetnografi kan være en verdifull og unik metode for å utforske og formidle personlige og kulturelle erfaringer. Samtidig har den klare begrensninger når det gjelder objektivitet og generaliserbarhet. Autoetnografiske studier kan bli møtt med kritikk for å være en selvfokusert metode. Mangset et al. (2024, s. 9) stiller spørsmål ved hvordan kunnskap av høy kvalitet kan produseres når det er tette bånd mellom forskerne, profesjonen og det som det forskes på. En autoetnografisk metode og tilnærming kan muligens skape blindsoner i forskningen ved at det er krevende å skulle fjerne seg fra det som tas for gitt. Samtidig finnes det potensialer i de ferdighetene forskerne har opparbeidet seg når de undersøker perspektiver og handlemåter, ved at de gjør det selv (Skilbrei, 2024, s. 252). Vi har prøvd å møte disse utfordringene ved å tydeliggjøre hvilken rolle vi har gjennom studien. En svakhet kan være at det kan bli konflikt mellom personlig engasjement og profesjonell distansering. Derfor er det viktig at forskerne balanserer sine roller som deltaker og observatør. Det er også av stor betydning at forskerens blikk må identifisere hvilke deler hen ser, og forsøke å endre posisjon, ved å bruke analytiske strategier og teoretiske perspektiver for å se noe nytt (Skilbrei, 2024, s. 251). Dermed blir refleksivitet og bevissthet om egen posisjon i forskningen viktig.

En utfordring med gruppeveiledning er å balansere gruppas behov med den enkelte deltakers behov. Det er en styrke at arbeidet ble ledet av en autorisert dramapedagog som har lang erfaring med å lede ulike yrkesgrupper i forumspill. En utfordring ved gruppeveiledning kan være

at deltakernes komfortnivå varierer, og noen kan være tilbakeholdne med å dele sine tanker og følelser i en gruppesetting. Imidlertid kan oppvarmingsaktiviteter i forbindelse med forumspill bidra til å skape psykologisk trygghet i en gruppe ved at deltakerne er til stede og tilgjengelige for hverandres problemer og løsninger, i både små og store grupper, individuelt og i fellesskap. En annen utfordring i gruppeveiledning kan være at maktforhold og roller kan påvirke interaksjonen mellom deltakerne. I denne studien kjente deltakerne hverandre som kollegaer.

En styrke er at deltakerne er utøvende profesjonsveiledere, forskere i feltet og har ansvar for veiledningsfaglige studier ved en høyskole. Det betyr at vi har god kjennskap til situasjoner fra profesjonsveiledning. Samtidig kan dette resultere i at forskerne får for liten distanse, og går glipp av andre perspektiver. Vi anser vår tilnærming i denne studien som en kryssning av performativ og evokativ autoetnografi, der reaksjoner, erfaringer og følelser etter å ha deltatt i forumspill får en sentral posisjon i studien. Autoetnografi kan åpne for å utfordre en praksis og diskurs vi selv er en del av, ifølge Sælør, Klevan og Sundet (2019, s. 108). De henviser videre til autoetnografiens potensialer til motstand mot ensrettede kunnskapsregimer. Vi valgte derfor å holde fast ved designet, for å utvikle analyser av et kunnskapsfelt som vi er en del av, som både forskere, undervisere og utøvere.

I resultatdelen benyttes sitater fra samtlige ni deltakere, slik at alles stemmer blir presentert. Det styrker studiens transparens at det kommer fram hvilke beretninger de ulike sitatene er hentet fra. Det kan være en styrke at deltakerne kjente hverandre fra før, da de var trygge på hverandre, og ikke trengte å bruke tid på å bli kjent. Imidlertid hadde ikke deltakerne vært sammen om forumspill tidligere, og de hadde også ulik grad av erfaring fra før.

Etiske overveielser

Vi som deltok under forumspillet, har posisjon som både forskere og deltakere i studien. Derfor ble det viktig å være eksplisitt på at det til enhver tid var frivillig å delta i studien, og at hver og en når som helst kunne trekke seg ut. Vi fulgte forskningsetiske retningslinjer og valgte å aidentifisere beretningene under videre behandlingen av datamaterialet (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2023). Det var ikke nødvendig å søke Sikt da det ikke skal oppbevares personopplysninger om deltakerne.

Forberedelser til og gjennomføring av forumspill

Som en innledning til arbeidet med forumspill startet vi med en presentasjonsrunde, der deltakerne sa litt om tidligere erfaringer med drama og forventninger til dagen. Etter en kort gjennomgang om dramapedagogikk og forumspill deltok samtlige i oppvarmingsøvelser. Oppvarmingsøvelser er viktig for å skape et trygt og aktivt læringsmiljø (Femdal et al., 2021).

Forumspillene bygger på tre faser: innledningsfasen, spillfasen og refleksjonsfasen. I *innledningsfasen* oppfordres gruppa til å tenke gjennom en utfordrende situasjon, konflikt eller et dilemma. I grupper på 4–5 deltakere forteller hver enkelt om en situasjon fra egen virksomhet som har berørt dem, og som endte med en utfordrende situasjon, konflikt eller et dilemma. De ulike gruppene valgte deretter ut én av fortellingene som de skulle vise for resten av deltakerne ved å spille opp situasjonen. Det ble benyttet fiktive navn på personer i fortellingen. Eierne av fortellingen kunne ikke spille seg selv, men spilte sin motpart i det som ble opplevd som den vanskelige situasjonen. De ulike gruppene valgte deretter ut en av fortellingene og forberedte seg på *spillfasen*, som utgjør selve utførelsen av forumspillet. Fortellingen fra de ulike gruppene ble spilt opp en første gang. Gruppene ble deretter enige om hvilken situasjon de vil stoppe opp ved. Dette scenarioet ble spilt en gang til. Når scenarioet spilles for andre gang, har resten av gruppa mulighet til å bytte ut aktørene gjennom å rope «stopp». Stoppen åpner for å gjøre intervensjoner og prøve ut alternative handlinger. Forumspillet ender i en avsluttende fase, *refleksjonsfasen*, hvor deltakerne samtaler om spillet og alternative handlingsmuligheter (Lepp, 2009, 2015).

De tre gruppene gjennomførte hvert sitt forumspill som handlet om utfordringer de har erfart i profesjonsveiledning. En kort oppsummering av de gjennomførte forumspillene er som følger:

Forumspill 1: Hvordan se en sak fra flere sider?

Fortellingen handlet om veiledning av en lærer i barneskolen som opplevde en elev som svært forstyrrende, og som årsaken til all uro i klasserommet. Veileder opplevde at alle spørsmål og forsøk på å bringe inn nye perspektiver, ble blankt avfeid. All respons fra læreren som fikk veiledning, ble besvart med at en bestemt elev var problemet. Da veiledningen var ferdig, følte veilederen at veiledningen var mislykket.

Forumspill 2: Ulike forventninger til veiledning på studentoppgave

Fortellingen handlet om en student som hadde med seg en kontaktperson inn i veiledningssamtalen, uten at veileder var orientert om dette på forhånd. Studenten var misfornøyd med veiledningen hun til nå hadde fått, og opplevde ikke at veileder i tilstrekkelig grad hadde hjulpet henne til å skrive en studentoppgave. Både veileder og veisøker måtte gå en ekstra runde med forventningsavklaringer, da de opererte med ulike ideer om hva veiledning inn mot en studentoppgave kan være. Hendelsen førte til at veileder gikk i forsvarsposisjon, og satt igjen med en opplevelse av utilstrekkelighet.

Forumspill 3: Når veiledningen ikke går som planlagt

Veileder og veisøker skulle være samtalepartnere i en plenumssamtale om lærerrollen foran ei stor gruppe nyutdannede lærere. Veisøker var utdannet lærer og hadde opplevd en rekke utfordringer i yrket som lærer. Temaet for plenumsamtalen var utfordringer som lærer, og samtalen skulle bygge på elementer fra veiledning. Veileder hadde sendt læreren spørsmålene på forhånd, slik at det skulle være forutsigbart, og at han kunne forberede seg. Under samtalen uttrykte veisøker at han ikke hadde utfordringer som lærer. Veileder opplevde å bli stående i et dilemma: Skulle veileder holde fast ved utgangspunktet for samtalen og utfordringer som lærer, eller kun samtale ut fra at læreren uttrykte å ikke ha utfordringer i arbeidet som lærer?

Dramapedagogisk fordypning av forumspill nummer 3

Forumspill nummer 3 ble valgt til dramapedagogisk fordypning. De tre deltakerne spilte forumspillet en gang til. Formen åpner for å gå tilbake til en hendelse som kanskje ligger uforløst; kunne jeg ha handlet på en annen måte i situasjonen? Gjennom forumspillet kan nettopp alternative handlinger prøves ut og bli ført inn i videre bearbeidelse.

Det ble benyttet *innhopp*, der en deltaker i publikum (forskergruppa) midlertidig byttet plass med den som de mente trengte støtte, og situasjonen ble gjenskapt gjennom ulike handlinger og flere måter å håndtere utfordringene på. Hensikten med intervensjonene er å forvandle tilskuerne fra passive betraktere til aktive medskapere (Byréus, 2012). Deltakerne i forumspillet ble også intervjuet mens de var i karakter, det vil si ut fra hvordan de tenkte at personen i fortellingen selv ville ha svart.

Resultater

Studiens hensikt er å utforske deltakernes opplevelser av å delta i forumspill med vekt på å håndtere utfordrende situasjoner i profesjonsveiledning. Gjennom analysen ble tre temaer konstruert: (1) mot og vilje til å delta, (2) lære gjennom å spille den utfordrende situasjonen, og (3) utvide sin handlingsberedskap som veileder. Temaene er igjen utdypet ved hjelp av noen tilhørende kategorier (tabell 1), som er skrevet fram på bakgrunn av studiens empiri (beretninger). Vi har gitt deltakerne hvert sitt nummer, fra 1 til 9. Sitater fra beretningene vil bli trukket fram i resultatdelen, etterfulgt av nummeret på deltakeren sitatet er hentet fra.

Tabell 1. Temaer og kategorier

Tema 1: Mot og vilje til å delta
Kategori: Å være spent og ha forventninger
Kategori: Å oppleve trygghet
Tema 2: Lære gjennom å spille den utfordrende situasjonen
Kategori: Å spille ut situasjonen istedenfor å snakke om den
Kategori: Å lære sammen og med hverandre
Tema 3: Utvide sin handlingsberedskap som veileder
Kategori: Å kunne prøve ulike løsninger, posisjoner og roller
Kategori: Å utvide tenkning og dimensjoner ved faglige og etiske dilemmaer
Kategori: Å bruke erfaringene i kommende veiledningsmøter

Tema 1: Mot og vilje til å delta

Kategori: Å være spent og ha forventninger

Flere av deltakerne uttrykte at de var spent og forventningsfulle på forhånd: «Da forumspillet startet, var jeg både spent og forventningsfull til hva dramapedagogikk kunne tilføre profesjonsveiledning. Og ikke minst hvordan» (2). En av deltakerne beskriver spenningen og forventningen ved oppstarten på følgende måte:

Jeg er på tynn is. Underlaget er skjørt, og jeg kjenner kroppen skjelver ... i spenninger. Jeg vurderer, kjenner etter, søker; hva kan skje om jeg kaster meg uti dette? Mens jeg står der, på kanten, kjenner jeg varmen og et trygt blikk. Mens jeg faller gjennom myke bomullslag og hamrende hjerteslag, kaster jeg meg uti, deler tanker, lytter. (6)

Kategori: Å oppleve trygghet

Flere vektla betydningen av å føle seg trygg på gruppa for å få utbytte av å delta i forumspill, og at det var viktig for å åpne opp for å prøve noe nytt: «Jeg vet ikke om jeg hadde kunnet hengi meg med full innlevelse om jeg ikke kjente alle rundt meg så godt som jeg gjør. Men jeg var trygg på både gruppa og den som ledet seansen. Dermed våget jeg å utfordre minnet av det som hadde skjedd tidligere, og jeg våget å åpne for ny oppmerksomhet rundt hendelsen» (8). En annen deltaker skrev i sitt notat om hvordan drama kan skape trygghet i ei gruppe i veiledning: «Å bruke drama som en mulig måte for å skape den nødvendige psykologiske tryggheten for ei gruppe i veiledning, synes jeg er en veldig spennende tanke» (5). En deltaker beskriver hvor viktig dramapedagogen som ledet forumspillet var. «Hun (dramapedagogen) åpnet for meg et mulighetsrom, et rom hvor tillit og trygghet fikk plass og ble ivaretatt. Et rom hvor jeg kunne bli kjent med meg selv som fagperson, som veileder ... i møter med kollegaer» (6).

Tema 2: Lære gjennom å spille den utfordrende situasjonen

Kategori: Å spille ut situasjonen istedenfor å snakke om den

Deltakerne beskriver hvordan de kunne gå tilbake til hendelser som var utfordrende å stå i som profesjonsveileder da de deltok i forumspill. En deltaker skriver at det var en kjent arbeidsform i veiledning. Det innebar å gå tilbake i hendelser som var utfordrende å stå i som profesjonsveileder, skrive et veiledningsgrunnlag og samtale med utgangspunkt i notatet for å arbeide med «saken» og utvide handlingsrom inn i nye erfaringer. «Men i dag, under forumspillet, har jeg ikke bare gått tilbake til et veiledningsgrunnlag gjennom ord. Derimot opplevde jeg å få kjenne på 'saken' gjennom ny handling. Ved å prøve ut 'saken' på nytt gjennom forumspillet, fikk jeg både kroppsliggjort det som 'hadde vært', og samtidig, skapt en ny opplevelse med støtte i hele gruppa som var involvert» (8).

Den nye handlingen besto i å spille ut situasjonen som ble beskrevet i veiledningsgrunnlaget til en i gruppa, mens de andre deltakerne så på. Gjennom forumspillet «fikk jeg både kroppsliggjort det som 'hadde vært', og samtidig, skapt en ny opplevelse med støtte i hele gruppa som var involvert» (1). En av deltakerne beskrev det som at erfaringene fra denne dramametoden «satte seg i kroppen» og berørte mangfoldige sider ved

profesjonsveiledning: «Jeg kjenner fortsatt erfaringene i kroppen, hva jeg følte og fortsatt føler» (2).

Kategori: Å lære sammen og med hverandre

Flere deltakere uttrykte at det var moro å lære sammen og med hverandre gjennom forumspill. En deltaker opplevde at forumspillet åpnet for mulighet til å jobbe kollektivt med å forme hendelsen inn i nye variasjoner: «Jeg kjente ikke på press til å 'gi en ren repetisjon' av det som hadde vært. Derimot kjente jeg på åpenhet for å prøve på nytt» (8). Gjennom forumspillet ble det for eksempel tydeliggjort hvorfor dette var en utfordring for eieren av fortellingen. «Det ble ganske 'virkelig' for meg, og jeg kjente på hvor vanskelig det var å veilede læreren som stadig kom tilbake til at det var den ene eleven sin feil når noe var galt. Jeg forstår godt at dette var en vanskelig situasjon å være i, i praksis» (3). En av deltakerne skrev at det etter deltakelsen i forumspill åpnet for å bli kjent på nye måter. Forumspillene skapte engasjement, og en deltaker skrev: «... vi ble så engasjert i forumspillet at vi glemt å følge med på tiden» (3).

Tema 3: Utvide sin handlingsberedskap som veileder

Kategori: Å kunne prøve ulike løsninger, posisjoner og roller

Forumspillet ble beskrevet som arena for å utforske og lære sammen, ved å bli oppfordret til å være kreative og oppdage nye perspektiver og nye innganger. En deltaker forteller i sitt notat at hen ble imponert over at alle gikk så seriøst inn for forumspillet: «Skulle tro de hadde gjort det mange ganger før» (3).

Etter forumspillet ble deltakere intervjuet i rollen de hadde spilt. De måtte tenke seg hva personen de spilte, ville ha ønsket å si. Dette ble beskrevet som en virkningsfull del av forumspillet. Flere oppga at de oppdaget nye perspektiver da personene ble intervjuet i rollen de spilte. Det ble beskrevet som en fin mulighet til å sette seg inn i en annens perspektiv (3).

Kategori: Å utvide tenkning og dimensjoner ved faglige og etiske dilemmaer

Forumspillet ble beskrevet som noe som utfordret den enkelte og gruppa til å utvide tenkning og dimensjoner ved faglige og etiske dilemmaer. «Vi var til stede og tilgjengelig for hverandres problemer og løsninger, i både små og store grupper, individuelt og i fellesskap. Vi ble inkludert i hverandres

problemer og konflikter, og gjennom å 'spille ut' fikk vi eierskap og ble ansvarliggjort i forhold til hverandres utfordringer» (2).

Flere beskrev at de oppdaget nye perspektiver gjennom sin deltakelse i forumspill (4,7). En deltaker uttrykte at det var interessant og utbytterikt å inneha ulike roller i veiledning, og at de på den måten tydeligere fikk fram ulike perspektiver og synspunkter. Deltakeren skrev videre at det ga hen som veileder en utvidet forståelse av en annens rolle og opplevelse (7).

En annen deltaker ble spesielt oppmerksom på hvordan forumspillene kunne bidra til at man oppdager nye perspektiver som kan forskyve tenkning og det man kan se for seg. Etter arbeidet med forumspill ble deltakeren oppmerksom på «hvordan perspektiver og punktueringer ikke bare er et kognitivt 'redskap' som kan brukes, men også noe som kan gjøres» (4).

En deltaker skrev at hen i utgangspunktet ikke hadde trodd at det å gå inn i en annens rolle, skulle utvide perspektivet og forståelsen for det å kunne se en utfordring fra den andres perspektiv:

Jeg tror selv at jeg er god på å ta andres perspektiv, og at jeg helt naturlig greier å ta inn ulike perspektiver under en veiledning eller i en samtale. Men opplevde at ved hjelp av en slik metode der du går 'all in' og skal sette deg inn i en annens perspektiv ved å bli intervjuet i rollen du har spilt, plutselig kan se den andres perspektiv på en helt ny måte. (5)

Ved bruk av «den hete stolen» fikk deltakerne mulighet til å stille spørsmål til veileder og veisøker om veiledningen. Deltakeren skriver at det var betydningsfullt å sette ord på den rollen man hadde vært i, og at både denne og den felles tilstedeværelsen bidro til refleksjon og kunnskapsdeling. «Kunnskap som vi uten denne tilnærmingen ville vært foruten» (7). Slik, skriver deltakeren, ga forumspill «mulighet å få løftet veiledning opp på et metaperspektiv og samtidig skape et mulighetsrom for utvikling av fenomener i det store 'veiledningsrommet'» (7).

Deltakelse i forumspill satte videre i gang refleksjon og ettertanke hos deltakerne. For eksempel «Hvem blir veileder når veisøker ikke lever opptil veileders forventninger?» (6). Den samme deltakeren reflekterer over erfaringene og erkennelser hen kom fram til, som for eksempel betydningen av anerkjennelse, det å være åpen og nysgjerrig, og å bestrebe seg på å forstå veisøkers perspektiv og subjektive opplevelse (9).

Kategori: Bruke erfaringene i kommende veiledningsmøter

Erfaringer fra forumspill ble også beskrevet som nyttige erfaringer som kan benyttes i veiledningsmøter de kan komme i senere. En deltaker avsluttet notatet sitt ved å stille spørsmålet «Hvordan kan jeg ta med disse erfaringene ut i veiledningsmøter med studenter?» (6). Etter å ha vært med på arbeidet med forumspill avslutter en deltaker notatet sitt med en etisk refleksjon: Veileder må «... være bevisst sitt etiske ansvar med å ivareta veisøker på best mulig måte, gjennom å 'prøve på nytt', også når veiledningen mislykkes» (9). På denne måten kunne de bli bedre forberedt i møte med lignende situasjoner ved en senere anledning.

Diskusjon

De tre temaene fra resultatene vil bli diskutert med særlig vekt på hvordan bruk av forumspill kan bidra til profesjonsveilederes kompetanseutvikling.

Tema 1: Mot og vilje til å delta

Resultatene viser at vi som deltakere i forumspillet hadde ulike erfaringer og ulike forventninger til å delta – en form for tankemessig og fysisk opplevelse av spenning. For selv om deltakerne kjente hverandre fra før og kunne mye om profesjonsveiledning, var de fleste ukjente med dramapedagogikk og forumspill. Det kan stilles spørsmål ved om det virkelig er nødvendig å avsette tid til å avklare forventninger og gjøre oppvarmingsøvelser for å arbeide med utfordrende situasjoner i forumspill i en travel hverdag, men avklaringen av forventninger og oppvarmingsøvelser kan hjelpe deltakere til å bli aktive, både verbalt, kognitivt og kroppslig (Lepp & Dellenborg, 2013). I tillegg kan det skape trygghet både overfor hverandre og i møte med lederen av forumspillet (Femdal et al., 2021).

Det kan være en risiko for at gruppa som deltar i forumspill, opplever et visst press om å delta, samtidig som det viktig at veilederen viser respekt for at deltakelse baseres på frivillighet. Veilederen må ha kompetanse i å skape trygghet, slik at deltakerne ønsker å medvirke i oppvarmingsøvelser før forumspill kan startes. Fowler (2008) peker på at dersom deltakere ikke er helt engasjert og villige til å delta i arbeidet, kan det fungere som en barriere både for dem selv og for gruppa.

Tema 2: Lære gjennom å spille den utfordrende situasjonen

Resultatene viser at deltakerne ble engasjerte når vi deltok i forumspillene, og gikk tilbake til hendelser som var utfordrende å stå i som profesjonsveileder. Ved å spille ut hendelsen ble egne følelser aktivert. Forumspill beskrives som eksperimentell læring, en prosess der kunnskap blir konstruert gjennom å erfare, reflektere, tenke og handle (Arvekleiv et al., 2015). Ved å «spille ut» en utfordrende situasjon kan gruppa ta eierskap og bli ansvarliggjort i møte med til hverandres utfordringer, og slik bidra til en kollektiv prosess i gruppa. Imidlertid kan det være utfordrende å være i rollen som motpart i konfliktsituasjonen og skulle spille hovedpersonen og svare på gruppas spørsmål. Å gå inn i utfordringer ved konfliktsituasjonen kan åpne for mulighet til å utforske alternative måter å håndtere situasjonen på. Gjennom forumspill kan ulike måter å løse autentiske praksissituasjoner på prøves ut og bli gjenstand for refleksjon, slik at den enkelte kan bli bedre forberedt til å handle bevisst og gjennomtenkt i en praksis som stadig er i endring (Femdal et al., 2017).

Deltakelse i forumspill ble beskrevet som annerledes enn dialogbasert refleksjon ved at erfaringene «setter seg i kroppen» og utvider opplevelsen. Gruppeveiledning som kollektiv læring kan være et kraftfullt alternativ til tradisjonell en-til-en-samtale (Antonsen, 2021; Worum, 2014). Studien viser videre at deltakerne lærte sammen og med hverandre i forumspillene ved at forumspillene åpnet muligheten for å prøve ulike løsninger, og stoppe opp og reflektere sammen. Refleksjon basert på handling kan oppleves annerledes enn refleksjon basert på dialog, viser en studie av sykepleierstudenters møte med dramapedagogikk (Femdal et al., 2017). Ved at situasjonene som ble spilt ut var autentiske, skiller forumspill seg fra andre metoder, som for eksempel rollespill og casebasert simulering. På den ene siden kan forumspill være en arbeidsform som kan skape et mulighetsrom for å bli kjent med seg selv som fagperson og som veileder. På den annen side kan arbeidsformene i forumspill utfordre profesjonsveiledere, da det ikke er alle som ønsker eller trives med arbeidsformene i eksperimentell læring.

Forumspill kan gi refleksjon både i handling og over handling, «in action» og «on action», som er nøkkelaspekter ved profesjonell læring i tråd med Schöns tenkning (1983). Gjennom å gjenspille og reflektere over situasjonen kan opplevelser bli omgjort til læring. Dette er i tråd med Kolb (2012), som beskriver læring som en prosess der kunnskap blir skapt

gjennom transformasjon av erfaring. Forumspill kan bidra til kollektive prosesser hvor deltakerne er aktive sammen og «bryter inn» og hjelper hverandre. De kan bidra med alternative løsningsforslag slik at situasjonen kan spilles på nytt, men på en annen måte. Det vi kanskje kjenner igjen som observatørrollen, får en annen medskapende aktiv rolle. I veilederutdanningen kan det bidra til veiledningsfaglige analyser hvor vi både gjør og tenker individuelt og sammen.

Tema 3: Utvide sin handlingsberedskap som veileder

Vår studie viser at deltakelse i forumspillet skapte et mulighetsrom, der deltakerne kunne prøve ut ulike løsninger og se andre perspektiver. Å utvikle, forandre og finne alternative måter å håndtere situasjonen mer konstruktivt på enn det som opprinnelig ble gjort, er en del av målet ved å bruke forumspill (Byréus, 2012; Lepp, 2009; Skott et al., 2013). Deltakere kan få hjelp til å se den andres perspektiv ved å gå inn i en annens rolle, slik som «den hete stolen» ga mulighet for. Individet lærer ikke bare ved å gjøre, men også ved å bearbeide eller gjennomgå handlingene, ifølge Dewey (1980). Dialogen mellom dramapedagog, deltakere og tilskuere kan skape refleksjon og ettertanke.

Som det kommer fram av studien vår, kan deltakerne lære av egne og andres erfaringer som spilles i forumspillene, og alternative måter å håndtere utfordrende situasjoner på. Refleksjon i profesjonelle sammenhenger rettet mot handlingsnivået kan stå i fare for å bli immanent eller tradisjonsbevarende ved at det skjer en reproduksjon av det som allerede er tenkt (Søndenå, 2002). Dramapedagogiske arbeidsformer kan utvide studenters refleksjonsrom gjennom aktiv deltakelse (Ellinggard & Bjerkestrand, 2021). Som profesjonsutøver er det viktig å kontinuerlig videreutvikle sin yrkesutøvelse og sitt kunnskapsgrunnlag (Larsen et al., 2021, s. 14). Arbeid med forumspill kan bidra til å avdekke noe nytt, til felles undring, og lede til handling og forandring. Dette er i tråd med Søndenås (2002) tenkning om transendent refleksjon som handler om å kritisk undersøke nye måter å se og forstå fenomener på, for på den måten å kunne utvide sin handlingsberedskap som profesjonsveileder.

Konklusjon

Profesjonsveiledning ved bruk av forumspill kan gi mulighet for å granske antakelser, forestillinger og oppfatninger som kan ligge til grunn for

pedagogiske valg og for pedagogisk praksis. Forumspill gir mulighet til å dvele litt ved avsnitt av veiledningen, som for eksempel når forumspill stopper opp, og andre i gruppa kan komme med ulike innspill i situasjonen. Gruppedeltakerne i forumspill er til stede og tilgjengelig for hverandres problemer og løsninger, og de kan bidra til veiledningsfaglige analyser hvor de både gjør og tenker individuelt og i sammen. Gjennom å «spille ut» kan deltakere ta del i hverandres utfordringer, og utvikle kunnskap sammen.

Forfatterbiografier

Ingrid Femdal er førsteamanuensis ved Høgskolen i Østfold, Fakultet for helse, velferd og organisasjon. Hun har bakgrunn som psykiatrisk sykepleier, har hovedfag i sykepleievitenskap (fagdidaktisk studieretning), og doktorgrad i helsevitenskap. Femdal leder den tverrprofesjonelle og fakultetsovergripende forskningsgruppa Veiledning i utdanning og profesjon. Hun underviser ved bachelor i sykepleie, veiledningsstudier, videreutdanning i psykisk helse-, rus- og avhengighetsarbeid, i tillegg til master i allmennsykepleie. Psykisk helse, skikkethetsvurdering, veiledning og dramapedagogikk er sentral tematikk i Femdals forskningsarbeid.

Magne Skibsted Jensen er dosent i pedagogikk og merittert underviser ved Høgskolen i Østfold (HiØ), og dosent II i spesialpedagogikk ved Universitet i Sørøst-Norge (USN). Han er nestleder i den tverrprofesjonelle og fakultetsovergripende forskergruppen Veiledning i utdanning og profesjon ved HiØ. Skibsted Jensen har gjennom flere år ledet prosjekt- og innovasjonsarbeid med tilknytning til endrings- og utviklingsprosesser i høyere utdanning. Han har mange års erfaring med veiledning i lærerutdanning i form av vitenskapelig- og utdanningsfaglig arbeid, og gjennom samarbeid og nettverksbygging mellom høyskoler, barnehager og skoler. Forskningsområder er knyttet til lærerutdanning, spesialpedagogikk og veiledning.

Ann Sofi Larsen er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Østfold, Fakultet for lærerutdanning og språk, der hun har fagansvar for Masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap og Veilederutdanning for praksislærere i barnehagen. Larsen har hovedfag i barnehagepedagogikk og doktorgrad i tverrfaglig barneforskning fra NTNU. Hennes faglige interesser er blant annet profesjonsutøvelse, profesjonsetikk og kollektive læringsprosesser. Estetikk og etikk i det utdanningsvitenskaplige feltet er sentrale grunnproblematikker i Larsens forskningsarbeid.

Anne Grete Lindahl er førstelektor i pedagogikk tilknyttet Fakultet for lærerutdanninger og språk ved Høgskolen i Østfold. Hun har mange års erfaring som lærer og skoleleder i grunnskolen. Hun er involvert i den nasjonale tilskuddsordningen Dekomp, underviser i pedagogikk og profesjonsstudiet for veiledning ved HiØ og er med i Nasjonalt nettverk for veiledning av nyutdannede. Hennes forskningsinteresse er knyttet opp mot lærerutdanning, utdanningsledelse og profesjonsfaglig veiledning.

Beate Lund er førstelektor i pedagogikk ved Høgskolen i Østfold, Fakultet for lærerutdanninger og språk, der hun underviser i Barnehagelærerutdanningen og i videreutdanning i veiledning for praksislærere. Lund har mastergrad i mangfold og inkludering i pedagogisk virksomhet, og hun har over tjue års erfaring fra barnehagen som veileder, fagleder og styrer. Ved HIØ, er hun også prosjektleder for Lærerutdanningsbarnehagene (LUB) og er programleder i podkasten Barnehagelærerpodden med Lund & Lunde. Forskningsinteressene er barn, barnehagelærerutdanning, profesjonsveiledning og partnerskap mellom praksisfeltet og høyskole.

Geir Luthen er dosent emeritus i pedagogikk tilknyttet Fakultet for lærerutdanninger og språk ved Høgskolen i Østfold. Han er medansvarlig for høgskolens veilederordning for nyutdannede lærere i barnehage og skole. Luthen har veiledningsfaglig erfaring som skoleleder, lærerutdanner og forsker og hans profesjonsfaglige arbeid er orientert mot to hovedområder; utviklingsarbeid mellom lærerutdanning og praksisfelt og profesjonsrettet veiledning i utdanning og profesjon. Han har redigert antologier og publisert en rekke vitenskapelige artikler om problematikker, utfordringer og mulige løsninger knyttet til partnerskap og veiledningsfeltet.

Dan Roger Sträng er professor emeritus i pedagogikk ved Høgskolen i Østfold. Han har en doktorgrad fra Karlstad universitet og har lang erfaring fra veiledningsfeltet, som utdanner og veileder i barnehager og skoler. Som forsker har Sträng undersøkt pedagogiske virksomheter på ulike nivåer og identifisert områder med behov for utvikling, med fokus på skolekultur, organisasjonsanalyse og refleksiv praksis.

Inger Marie Tjøstolvsen er førstelektor (pedagogikk, ledelse, sykepleie), og er tilknyttet Høgskolen i Østfold. Hun er godkjent NSF veileder, har ledet veilederutdanning, veilederkurs og Norsk sykepleierforbunds faggruppe

for veiledere. Hun har skrevet artikler om veiledning av sykepleiere, praksisveiledere og tverrfaglig profesjonsgrupper.

Anita Tvedt Crisostomo er høskolelektor i pedagogikk ved Høgskolen i Østfold, Fakultet for lærerutdanninger og språk og PhD-kandidat ved Høgskulen på Vestlandet, tilknyttet PhD-programmet Studiar av danning og didaktiske praksisar og BARNkunne - Senter for barnehageforskning. Avhandlingen dreier seg rundt hvordan utdanning for bærekraftig utdanning kan tenkes og gjøres i barnehagefeltet. Crisostomo har master i barnehagepedagogikk fra Høgskolen I Oslo og Akershus (nå OsloMet). Hun underviser i pedagogikk ved barnehagelærerutdanningen og i videreutdanninger for barnehagelærere.

Bente Ulla er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Østfold, Fakultet for lærerutdanninger og språk, der hun leder Forskningsgruppen Barn, barnehage og barndom. Ulla har bakgrunn som barnehagelærer og underviser ved barnehagelærerutdanningen og i veiledningsstudier. Hun har mastergrad i barnehagepedagogikk og doktorgrad i utdanningsvitenskap fra UiO. Ulla har synliggjort en særlig interesse for maktforhold i og rundt utdanningsfeltet. Profesjonsutøvelse og pedagogikkens estetiske og etiske dimensjoner er sentrale element i Ullas forsknings- og forfatterskap.

Margret Lepp er autorisert sykepleier, dramapedagog (RAD), fil.dr, dosent i sykepleie ved Karlstad universitet og professor emerita i sykepleievitenskap med fokus på sykepleiepedagogikk ved Institutt for sykepleievitenskap og helse, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet, samt i Norge ved Universitetet i Innlandet og Høgskolen i Østfold. Hun har vært adjungert professor ved School of Nursing and Midwifery, Griffith University, Gold Coast Queensland, Australia. Hun er adjungert professor ved Det medisinske fakultet, folkehelse og sykepleie, Universitas Gadjah Mada, Yogyakarta, Indonesia. Hennes forskningsområde er rettet mot læring med drama, veiledning, profesjonell kompetanseutvikling, konflikthåndtering og internasjonalisering. Hun er medforfatter av en rekke bøker og artikler innen disse områdene. Margret Lepp har vært ledende innen det internasjonale forskningsprosjektet Dracon International. Prosjektet har blant annet resultert i bøker som "Bridging the Fields of Drama and Conflict Management" (2005), med en oppfølger "Researching Conflict, Drama and Learning" (2019).

Referanser

- Antonsen, E. B., Femdal, I. & Lepp, M. (2017). Dramapedagogikk med fokus på forumspill i psykisk helsearbeid – Sykepleierstudenters refleksjoner over praksiserfaringer. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 14(2), 121–133. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2017-02-04>
- Antonsen, Jakhelln, R. E. & Bjørndal, K. E. W. (2021). *Skolers læringspraksiser og nyutdannede lærere*. Universitetsforlaget.
- Arvekleiv, S. H., Wigert, H., Berg, L., Burton, B. & Lepp, M. (2015). The use and application of drama in nursing education: An integrative review of the literature. *Nurse Education Today*, 35(7), 12–17. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2015.02.025>
- Baarts, C. (2009). Autoetnografi. I S. Brinkmann & L. Tanggaard, *Kvalitative metoder* (s. 153–164). Hans Reitzels Forlag.
- Bjerkholt, E. (2017). *Profesjonsveiledning. Fra praktisk virksomhet til teoretisk felt*. Cappelen Damm Akademisk.
- Boal, A. (1979). *De förtrycktas teater*. Gidlund.
- Boal, A. (1995). *The rainbow of desire. The Boal method of theatre and therapy*. Routledge.
- Boal, A. & Jackson, A. (2002). *Games for actors and non-actors*. Routledge.
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Burton, B., Lepp, M., Morrison, M. & O'Toole, J. (2015). *Acting to manage conflict and Bullying through evidence-based strategies*. Springer.
- Burton, B., Femdal, I., Antonsen, E. B. & Lepp, M. (2022). The transformative impact of drama and forum theatre in health care education. I R. W. Prior, M. Kossak & T. A. Fisher, *Applied arts and health: Building bridges across arts, therapy, health, education, and community*. Intellect Ltd.
- Byréus, K. (2012). *Du har huvudrollen i ditt liv. Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring*. Utbildningsförlaget Liber.
- Dewey, J. (1980). *Art as experience*. Berkley Publ. Group.
- Eide, S. B., Grelland, H. H., Kristiansen, A., Sævereid H. I. & Aasland, D. G. (2020). *Til den andres beste. En bok om veiledningens etikk*. Gyldendal Akademisk.
- Ellinggard, S. & Bjerkestrand, K. B. (2021). Performative kunstdidaktiske erfaringer som praksisrefleksjon. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 5 (3), 34–48. <http://dx.doi.org/10.23865/jased.v5.2426>
- Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 36(4 (138)), 273–290. <http://www.jstor.org/stable/23032294>
- Femdal, I., Antonsen, E. B. & Lepp, M. (2017). Studenters praksisrefleksjon med dramapedagogikk: «Det er noe annet å reflektere gjennom å gjøre enn å snakke om det». *Nordisk sykeplejeforskning*, 7(2), 152–165. <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/issn.1892-2686-2017-02-06>
- Femdal, I., Antonsen, E. B., Burton, B. & Lepp, M. (2021). Building a learning environment in mental healthcare education through warm-up exercise. *Nordic Journal of Arts, Culture and Health*, 3(1–2). <https://doi.org/10.18261/issn.2535-7913-2021-01-02-03>
- Fowler, J. (2008). Experiential learning and its facilitation. *Nurse Education Today*, 28(4), 427–433. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2007.07.007>
- Gibbs, G. (1988). *Learning by doing: A guide to teaching and learning methods*. Oxford Brookes University.
- Jensen, M. S., Karlsen, T. J. & Luthen, G. S. (Red.). (2017). *Veiledning og oppdagelse*. Gyldendal Akademisk.
- Jones, S. H. (2021). Autoethnography and the importance of working collectively. *International Review of Qualitative Research*, 14(2), 217–220. <https://doi.org/10.1177/1940844720978765>

- Karlsson, B., Klevan, T., Soggiu, A. S., Sælør, K. T. & Villje, L. (2021). *Hva er autoetnografi?* Cappelen Damm Akademisk.
- Kolb, D. L. (2012). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (2. utg.). Prentice Hall.
- Kristoffersen, B. (2020). *Erfaringer i spill. Aksjonsveiledning i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Larsen, A. S., Luthen, G. & Ulla, B. (2021). *Tillit, tekning og trøbbel i profesjonsveiledning*. Gyldendal.
- Lauvås, P. & Handal, G. (2014). *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Cappelen Damm Akademisk.
- Lepp, M. (1998). *Pedagogisk drama med fokus på personlig utveckling och yrkesmässig växt: En studie inom sjuksköterske- och vårdlärarutbildningen*. Almqvist och Wiksell International.
- Lepp, M. (2009). Skapande og kreativitet. I A.-K. Edberg & H. Wijk (Red.), *Omvårdnadens grunder. Hälsa och ohälsa* (s. 139–171). Studentlitteratur.
- Lepp, M. (2015). Drama som levandegör och fördjupar kunskaper om vårdande. I M. Berglund & M. Ekebergh (Red.), *Refleksjon i lärande och vård: En utmaning för sjuksköterskan*. Studentlitteratur.
- Lepp, M. & Dellenborg, L. (2013). Workshop med forumspel – framväxten av etnografisk drama. I C. Skott, L. Dellenborg, M. Lepp & K. Nässén (Red.), *Människan i vården. Etnografi, vård och drama*. Carlsson bokförlag.
- Mangset, M., Ihlebæk, H. M., Nordberg, T. & Leseth, A. B. (Red.). (2024). Metodeutfordringer i et nytt landskap. I M. Mangset, H. M. Ihlebæk, T. Nordberg & A. B. Leseth (Red.), *Tett på profesjon, arbeid og politikk* (s. 9–23). Cappelen Damm Akademisk.
- Mausethagen S. & Smeby J. (Red.). (2017). *Kvalifisering til profesjonell yrkesutøvelse*. Universitetsforlaget.
- NESH (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora). (2023). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5. utg. 2021, redigert 2023). NESH. ISBN for web-versjon: 978-82-7682-112-3.
- O'Toole, J. (1992). *The process of drama negotiating art and meaning*. Routledge.
- Samuelsen, E. (2015). Refleksjonsrom – rom for faglig og personlig dannelse. I K. Martinsen & T. A. Kjær (Red.), *Utenfor tellekantene: essays om rom og rommelighet* (s. 65–75). Fagbokforlaget.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
- Skagen, K. (2004). *I veiledningens landskap – innføring i veiledning og rådgivning*. Høyskoleforlaget.
- Skagen, K. (2016). Kunnskapstyper og hegemonisk veiledningsstrategi i norsk veiledningsdiskurs. I A.-L. Østern & G. Engvik, *Veiledningspraksiser i bevegelse: Skole, utdanning og kulturliv*. Fagbokforlaget.
- Skagen, K. (2021). *Levende tradisjoner i profesjonsveiledning*. Kolofon forlag.
- Skilbrei, M.-L. (2024). Om blindsoner, utkikspunkt og epistemologiske fellesskap: Hva kan gjøres for å skape ny kunnskap? I M. Mangset, H. M. Ihlebæk, T. Nordberg & A. B. Leseth (Red.), *Tett på profesjon, arbeid og politikk* (s. 239–255). Cappelen Damm Akademisk.
- Skott, C., Dellenborg, L., Lepp, M. & Nässén, K. (2013). *Människan i vården. Etnografi, vård och drama*. Carlsson bokförlag.
- Steinsholt, K. (2009). Enhver beslutning må være avsindig. I K. Steinsholt & S. Dobson (Red.), *Verden satt ut av spill* (s. 11–33). Tapir akademisk forlag.
- Klevan, T. G., Sundet, R. & Sælør, K. T. (2019). Ensretting, standardisering og kunnskapsbasert praksis–autoetnografi som motstand? *Forskning og forandring*, 2(2), 105–123. <https://doi.org/10.23865/fof.v2.1523>
- Sondenå, K. (2002). *Tradisjon og Transcendens – ein fenomenologisk studie av refleksjon i norsk forskulelærerutdanning* [Doktorgradsavhandling]. Göteborgs universitet.

- Søndenå, K. & Gradovski, M. (2017). Pre-teksten sin rolle i rettleiing av nyutdanna profesjonsutøvarar. *Uniped*, 40(4), 374–385. <https://doi.org/10.18261/issn.1893-8981-2017-04-08>
- Tveiten, S. (2019). *Veiledning – mer enn ord*. Fagbokforlaget.
- Worum, K. S. (2014). Dialogbasert gruppeveiledning – utvikling av kunnskap og felles læring. I E. Stjernstrøm & L. C. Knudsen (Red.), *Stemmer i veiledningsrommet*. Fagbokforlaget.
- Østrem, S. (2015). *Veiledning som redskap i profesjonell utvikling. Om yrkesfaglig veiledning for lærere*. Cappelen Damm Akademisk.